

1. In dit artikel heeft Hermans kritiek op schrijvers die in hun boeken politiek willen bedrijven in het algemeen en in het bijzonder op aanhangers van De Derde Weg. Tijdens de Koude Oorlog, grofweg van eind jaren veertig tot eind jaren tachtig, stonden het kapitalistische westen (voornamelijk de Verenigde Staten) en het communistische oosten (voornamelijk de Sovjet-Unie) lijnrecht tegenover elkaar. Er heerste vooral in de jaren vijftig en zestig een enorme angst dat één van beide groepen een atoombom zou gebruiken tegen de andere groep. Als je voor de ene groep was, was je automatisch tegen de andere. De aanhangers van De Derde Weg probeerden daar een middenweg

tussen te vinden, die in het westen ook begrip opbracht voor het oosten. Zie verder de bronnen.

2. Menno ter Braak (1902-1940) schreef verschillende essays waarin hij kritiek leverde op het nationaal-socialisme. Toen de Duitsers Nederland in 1940 binnenvielen pleegde hij zelfmoord.
3. De uitdrukking 'Van Drees trekken' betekent 'met pensioen gaan'. Oud-minister-president Willem Drees (1886-1988) voerde toen hij nog minister van Sociale Zaken was de Noodwet Ouderdomsvoorziening in, een voorloper van het tegenwoordige pensioen. In de volksmond werd dit al snel 'Van Drees trekken' genoemd.
4. 'De kans op zelfbehoud is niet in Moskou': Hier wordt verwezen naar de onder sommige intellectuelen heersende sympathie voor het communisme.
5. Over de herbewapening: Duitsland werd na de Tweede Wereldoorlog bezet, opgesplitst en ontwapend. Lange tijd was er onenigheid over een eventuele herbewapening van West- of Oost-Duitsland. Vanaf 1949 tot de val van het IJzeren Gordijn viel West-Duitsland onder de NAVO en Oost-Duitsland onder het Warschaupact.
6. 'Dr. Victor E. van Vriesland heeft het indertijd nog uit Stalins eigen mond vernomen': Wellicht wordt hier verwezen naar een collega bij *NRC Handelsblad* van de schrijver Victor van Vriesland, J. Huijts (1896/1897-1995). Er werd gezegd dat de laatste een spion voor de Sovjet-Unie was, zeker is dat hij een groot Rusland-kenner was en een stalinist. Hermans zou met 'uit de mond van Stalin zelf' schertsend de mond van Huijts kunnen bedoelen.
7. De Pruisische minister-president Otto von Bismarck (1815-1898) was de belangrijkste grondlegger van het Duitse Keizerrijk en werd er zelf de eerste rijkskanselier.

8. Nicolaas Anthonie Donkersloot (1902-1965) was hoogleraar Nederlands, schrijver en een van de oprichters van De Derde Weg.
9. Paul de Groot (1899-1986) was politicus voor de communistische partij CPN en schreef artikelen in het communistische dagblad *De Waarheid*.
10. De Kominform (of Cominform) was de Europese opvolger van het wereldwijde communistische samenwerkingsverband de Komintern (of Comintern).
11. In de tijdschriften *De Groene Amsterdammer* en de *Nieuwe Stem* stonden destijds veel artikelen die voor De Derde Weg pleitten.
12. J.B. Charles was het pseudoniem van jurist en schrijver Willem Nagel (1910-1983), een aanhanger van De Derde Weg. Charles wordt ook elders in *Mandarijnen op zwavelzuur* uitgebreid aangevallen vanwege zijn boeken en politieke opvattingen.
13. 'Kroestsjef': Nikita Sergejevitsj Chroesjtsjov (1894-1971) was van 1953-1964 de partijleider van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie.
14. 'Eisenhower': Dwight David Eisenhower (1890-1969) was de president van de Verenigde Staten van 1953-1961.
15. Helicon: de berg waar volgens de Griekse mythologie de muzen woonden.
16. PENclub: Een internationale vereniging van schrijvers die zich onder meer bezighoudt met de internationale vrijheid van meningsuiting en met samenwerkingsverbanden tussen schrijvers.